МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ПРАВА,
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Порівняльне кримінальне право

для підготовки здобувачів на другому (магістерському) рівні вищої освіти
за спеціальністю D8 Право

РОЗРОБНИК:
Доцент кафедри,
доктор філософії з права
_____ **Максим ПУЗИРЕВСЬКИЙ**

Розглянуто та затверджено
на засіданні кафедри
«31» серпня 2026 року, протокол № 2

Узгоджено з гарантом освітньої програми _____ **Вячеслав ПУЗИРНИЙ**

Обсяг: 3 кредити ECTS.

Чернігів – 2026

Анотація

Навчальна дисципліна «Порівняльне кримінальне право» належить до вибіркових освітніх компонентів.

Робочу програму навчальної дисципліни «Порівняльне кримінальне право» розроблено кафедрою кримінально-виконавчого та кримінального права Навчально-наукового інституту права, правоохоронної діяльності та психології відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право.

В умовах розвитку сучасної правової науки особливого значення набуває порівняльно-правовий (компаративний) аналіз національного законодавства та законодавства зарубіжних держав. Звернення до зарубіжного досвіду є важливою складовою наукових досліджень, зокрема дисертаційних робіт, оскільки дає змогу глибше розкрити зміст правових явищ, визначити особливості правового регулювання та оцінити перспективи вдосконалення національного законодавства.

Порівняння правових норм та інститутів різних держав сприяє виявленню закономірностей і тенденцій розвитку права, з'ясуванню спільних та відмінних рис національних правових систем, визначенню загальних закономірностей світового й регіонального розвитку правових інститутів, а також прогнозуванню напрямів їх подальшої трансформації. Результати такого аналізу створюють підґрунтя для критичного осмислення позитивного та негативного зарубіжного досвіду, обґрунтування напрямів удосконалення національного законодавства та його гармонізації з відповідними міжнародними стандартами.

Порівняльне кримінальне право є самостійним напрямом наукового пізнання в межах порівняльного (компаративного) правознавства, предметом якого є дослідження кримінально-правових систем різних держав шляхом зіставлення відповідних інститутів, принципів, категорій та правових конструкцій, вивчення історичних передумов їх становлення, особливостей функціонування і закономірностей розвитку.

Навчальна дисципліна «Порівняльне кримінальне право» має міждисциплінарний характер та тісно пов'язана з конституційним, кримінальним, кримінальним процесуальним, адміністративним і міжнародним правом. Її вивчення передбачає поєднання традиційних форм організації освітнього процесу, зокрема лекційних, семінарських і практичних занять, із застосуванням інтерактивних методів навчання. Особлива увага приділяється опрацюванню національних і міжнародних нормативно-правових актів, аналізу кримінального законодавства зарубіжних держав, проведенню наукових дискусій та диспутів, а також підготовці творчих завдань у формі есе. Такий підхід сприятиме формуванню навичок порівняльно-правового (компаративного) аналізу, критичного осмислення зарубіжного досвіду та визначення можливостей його використання у процесі вдосконалення кримінального законодавства України.

Навчальний план передбачає вивчення дисципліни в обсязі 90 годин (для денної та заочної форми навчання), в тому числі:

- для денної: 14 годин лекцій, 12 годин семінарських занять, 6 годин практичних занять, 58 годин самостійної роботи; усього 3 кредити ECTS;

- для заочної: 4 години лекцій, 4 години семінарських занять, 2 години практичних занять, 80 годин самостійної роботи; усього 3 кредити ECTS.

Метою навчальної дисципліни є:

1) формування у здобувачів вищої освіти комплексної системи знань про кримінальне право України та зарубіжних держав, особливості побудови відповідних кримінально-правових систем, їх принципи, основні інститути та механізми реалізації кримінально-правових приписів;

2) розвиток юридичного мислення, формування аналітичних здібностей, практичних умінь і навичок здійснення порівняльно-правового (компаративного) аналізу національного та зарубіжного кримінального законодавства, а також визначення перспектив використання позитивного зарубіжного досвіду для вдосконалення кримінального законодавства України.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- з'ясування предмета, методів та місця порівняльного кримінального права в системі юридичних наук;
- дослідження джерел кримінального права України та зарубіжних держав, визначення особливостей їх формування, систематизації та застосування;
- здійснення порівняльно-правового (компаративного) аналізу поняття, ознак і класифікації кримінальних правопорушень у кримінальному праві України та зарубіжних держав;
- визначення особливостей законодавчого закріплення та теоретичного розуміння складу кримінального правопорушення, його елементів і ознак у різних правових системах;
- дослідження особливостей правового регулювання стадій вчинення кримінального правопорушення в Україні та зарубіжних державах;
- порівняння систем покарань та інших заходів кримінально-правового характеру, особливостей і підстав їх застосування в Україні та зарубіжних державах;
- виявлення спільних та відмінних підходів до правового регулювання окремих інститутів Особливої частини кримінального права країн романо-германської правової сім'ї;
- дослідження особливостей кримінально-правового регулювання окремих інститутів Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової сім'ї;
- визначення можливостей використання позитивного зарубіжного досвіду для вдосконалення кримінального законодавства України.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

Результати навчання (РН):

РН 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, цифрові, статистичні, тестові та інші бази даних, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

РН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами

Ради Європи та Європейського Союзу.

РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

СТРУКТУРА (ЗМІСТ) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин									
		Денна форма					Заочна форма				
		Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
			Л	СЗ	ПЗ	СР		Л	СЗ	ПЗ	СР
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОМУ (КОМПАРАТИВНОМУ) ВИМІРІ											
1.	Порівняльне кримінальне право: предмет, метод та місце в системі юридичних наук	10	2			8	12		2		10
2.	Джерела кримінального права України та зарубіжних держав	10		2		8	12	2			10
3.	Поняття, ознаки та класифікація кримінальних правопорушень у кримінальному праві України та зарубіжних держав	12	2	2		8	10				10
4.	Склад кримінального правопорушення у кримінальному праві України та зарубіжних держав	12	2	2		8	10				10
5.	Стадії вчинення кримінального правопорушення у кримінальному праві України та зарубіжних держав	12	2	2		8	10				10
6.	Покарання та інші заходи кримінально-правового характеру в Україні та зарубіжних державах	10	2		2	6	14		2	2	10
Всього за розділ 1		**66**	**10**	**8**	**2**	**46**	**68**	**2**	**4**	**2**	**60**
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОМУ (КОМПАРАТИВНОМУ) ВИМІРІ											
7.	Інститути Особливої частини кримінального права країн романо-германської правової сім'ї	12	2	2	2	6	12	2			10
8.	Інститути Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової сім'ї	12	2	2	2	6	10				10
Всього за розділ 2		**24**	**4**	**4**	**4**	**12**	**22**	**2**	**0**	**0**	**20**
Всього за семестр		**90**	**14**	**12**	**6**	**58**	**90**	**4**	**4**	**2**	**80**
Усього годин		**90**	**14**	**12**	**6**	**58**	**90**	**4**	**4**	**2**	**80**

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Підготовка до семінарського заняття передбачає опрацювання навчальних і наукових матеріалів, необхідних для засвоєння теоретичних положень порівняльного кримінального права, виконання відповідних завдань та участі в обговоренні актуальних питань кримінально-правового регулювання в Україні та зарубіжних державах. Це включає ознайомлення зі змістом лекційного курсу, положеннями кримінального законодавства України та зарубіжних держав, навчальними підручниками й посібниками, науковою літературою (монографіями, науковими статтями, дисертаційними дослідженнями тощо), а також матеріалами судової практики та іншими джерелами, що дають змогу дослідити особливості кримінально-правових інститутів у різних правових системах.

Під час підготовки до семінарських занять здобувачі вищої освіти мають проаналізувати основні теоретичні положення відповідної теми, дослідити особливості джерел кримінального права, підстав кримінальної відповідальності, складу та стадій вчинення кримінального правопорушення, системи покарань та інших заходів кримінально-правового характеру, а також окремих інститутів Особливої частини кримінального права України та зарубіжних держав. Особлива увага має приділятися виявленню спільних і відмінних рис відповідних кримінально-правових положень, з'ясуванню особливостей їх нормативного закріплення та практичного застосування, формуванню аргументованої позиції щодо можливостей використання зарубіжного досвіду в національному кримінальному законодавстві.

За бажанням здобувачі вищої освіти можуть готувати презентації, реферати, есе з теми заняття, здійснювати реферування та критичний аналіз наукових публікацій, проводити порівняльно-правове (компаративне) дослідження окремих положень кримінального законодавства України та зарубіжних держав, узагальнювати матеріали судової практики, а також розробляти пропозиції щодо вдосконалення національного кримінального законодавства з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

РОЗДІЛ 1.
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОМУ (КОМПАРАТИВНОМУ) ВИМІРІ

Тема № 1. Порівняльне кримінальне право: предмет, метод та місце в системі юридичних наук

Питання для обговорення:

1. Поняття, предмет та основні завдання порівняльного кримінального права.
2. Становлення та основні етапи розвитку порівняльного кримінального права як напряму юридичної науки.
3. Методологія порівняльно-правових (компаративних) досліджень у сфері кримінального права.
4. Місце порівняльного кримінального права в системі юридичних наук та його взаємозв'язок з іншими галузями правових знань.
5. Значення порівняльного кримінального права для розвитку національного кримінального законодавства та вдосконалення правозастосовної практики.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Історичні передумови виникнення та розвитку порівняльного кримінального права.
2. Порівняльне кримінальне право як напрям юридичної науки: предмет, завдання та функції.

3. Методологічні засади порівняльно-правових (компаративних) досліджень у кримінальному праві.

4. Порівняльне кримінальне право в системі юридичних наук.

5. Значення зарубіжного досвіду для реформування кримінального законодавства України.

6. Основні правові сім'ї сучасності та їх значення для порівняльного (компаративного) кримінально-правового дослідження.

7. Національні особливості та універсальні закономірності розвитку кримінального права.

8. Проблеми та перспективи розвитку порівняльного кримінального права в Україні.

9. Роль порівняльно-правового (компаративного) методу в сучасних кримінально-правових дослідженнях.

Тема № 2. Джерела кримінального права України та зарубіжних держав

Питання для обговорення:

1. Поняття, система та основні види джерел кримінального права.

2. Кримінальний закон як основне джерело кримінального права України та зарубіжних держав.

3. Особливості джерел кримінального права в країнах романо-германської правової сім'ї.

4. Особливості джерел кримінального права в країнах англо-американської правової сім'ї. Значення судового прецеденту.

5. Співвідношення кримінального законодавства, судової практики та інших джерел кримінального права в різних правових системах.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Система джерел кримінального права України: сучасний стан та перспективи розвитку.

2. Кримінальний кодекс як основне джерело кримінального права: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.

3. Особливості джерел кримінального права Німеччини та Франції.

4. Судовий прецедент як джерело кримінального права в англо-американській правовій сім'ї.

5. Джерела кримінального права Великої Британії та Сполучених Штатів Америки: порівняльно-правовий (компаративний) аналіз.

6. Роль судової практики у формуванні та розвитку кримінально-правових положень зарубіжних держав.

7. Співвідношення кримінального закону та звичаєвого права в окремих правових системах.

8. Вплив міжнародно-правових актів на формування джерел національного кримінального права.

9. Порівняльний (компаративний) аналіз систематизації кримінального законодавства України та зарубіжних держав.

Тема № 3. Поняття, ознаки та класифікація кримінальних правопорушень у кримінальному праві України та зарубіжних держав

Питання для обговорення:

1. Поняття та основні ознаки кримінального правопорушення в кримінальному праві України та зарубіжних держав.

2. Критерії розмежування кримінальних правопорушень та інших правопорушень у різних правових системах.

3. Класифікація кримінальних правопорушень у кримінальному праві України та зарубіжних держав.

4. Особливості законодавчого визначення категорій кримінальних правопорушень у країнах романо-германської та англо-американської правових сімей.

5. Порівняльно-правові (компаративні) підходи до визначення суспільної небезпечності, протиправності та інших ознак кримінального правопорушення.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Поняття та ознаки кримінального правопорушення: порівняльно-правовий (компаративний) аналіз законодавства України та зарубіжних держав.

2. Критерії криміналізації діянь у сучасних правових системах.

3. Класифікація кримінальних правопорушень у кримінальному праві України та Німеччини.

4. Поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки: зарубіжний досвід.

5. Категорії кримінальних правопорушень у законодавстві Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

6. Матеріальний і формальний підходи до визначення кримінального правопорушення.

7. Значення суспільної небезпечності для визначення кримінально протиправного характеру діяння.

8. Малозначність діяння в кримінальному праві України та зарубіжних держав.

9. Декриміналізація та криміналізація діянь: порівняльно-правові (компаративні) аспекти.

Тема № 4. Склад кримінального правопорушення у кримінальному праві України та зарубіжних держав

Питання для обговорення:

1. Поняття та значення складу кримінального правопорушення в кримінальному праві України та зарубіжних держав.

2. Основні елементи та ознаки складу кримінального правопорушення: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.

3. Особливості визначення об’єктивної сторони складу кримінального правопорушення в різних правових системах.

4. Суб’єкт кримінального правопорушення та суб’єктивна сторона: особливості законодавчого регулювання в Україні та зарубіжних державах.

5. Порівняльно-правові (компаративні) підходи до визначення підстав кримінальної відповідальності та встановлення ознак складу кримінального правопорушення.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Склад кримінального правопорушення як підстава кримінальної відповідальності: порівняльно-правовий (компаративний) аспект.

2. Основні елементи складу кримінального правопорушення в кримінальному праві України та зарубіжних держав.

3. Об’єкт кримінального правопорушення та його аналоги в зарубіжній кримінально-правовій доктрині.

4. Об’єктивна сторона складу кримінального правопорушення: порівняльно-правовий (компаративний) аналіз.

5. Вік кримінальної відповідальності та осудність особи в кримінальному праві зарубіжних держав.

6. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності: зарубіжний досвід та перспективи для України.

7. Форми вини та їх законодавче визначення в кримінальному праві України та зарубіжних держав.

8. Помилка у кримінальному праві: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.

9. Співвідношення об'єктивного та суб'єктивного ставлення у вину в різних правових системах.

Тема № 5. Стадії вчинення кримінального правопорушення у кримінальному праві України та зарубіжних держав

Питання для обговорення:

1. Поняття та система стадій вчинення кримінального правопорушення в кримінальному праві України та зарубіжних держав.

2. Готування до кримінального правопорушення: особливості законодавчого регулювання та кримінальної відповідальності.

3. Замах на кримінальне правопорушення: поняття, види та особливості кримінально-правової оцінки.

4. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.

5. Особливості визначення моменту закінчення кримінального правопорушення та кримінально-правові наслідки незакінченої злочинної діяльності.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Стадії вчинення кримінального правопорушення: порівняльно-правовий (компаративний) аналіз.

2. Кримінальна відповідальність за готування до кримінального правопорушення в Україні та зарубіжних державах.

3. Замах на кримінальне правопорушення: особливості законодавчого регулювання в різних правових системах.

4. Розмежування готування та замаху на кримінальне правопорушення в кримінальному праві зарубіжних держав.

5. Добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення: зарубіжний досвід.

6. Неможливий замах у кримінальному праві: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.

7. Момент закінчення кримінального правопорушення в законодавстві України та зарубіжних держав.

8. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення: проблеми та перспективи правового регулювання.

9. Особливості кримінально-правової оцінки добровільної відмови при співучасті у кримінальному правопорушенні.

Тема № 6. Покарання та інші заходи кримінально-правового характеру в Україні та зарубіжних державах

Питання для обговорення:

1. Поняття, мета та основні функції покарання в кримінальному праві України та зарубіжних держав.

2. Система та види покарань: порівняльно-правова (компаративна) характеристика законодавства України та зарубіжних держав.

3. Загальні засади призначення покарання та особливості їх законодавчого закріплення в різних правових системах.

4. Поняття, система та особливості застосування інших заходів кримінально-правового характеру в Україні та зарубіжних державах.

5. Альтернативи кримінальному покаранню та сучасні тенденції розвитку кримінально-правових заходів у зарубіжних державах.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Поняття та мета покарання в кримінальному праві України та зарубіжних держав.
2. Система покарань у кримінальному законодавстві Німеччини та Франції.
3. Особливості системи покарань у Великій Британії та Сполучених Штатах Америки.
4. Довічне позбавлення волі та смертна кара: порівняльно-правовий (компаративний) аналіз.
5. Штраф та інші майнові покарання в кримінальному праві зарубіжних держав.
6. Пробація та інші альтернативи позбавленню волі: зарубіжний досвід.
7. Особливості призначення покарання неповнолітнім у кримінальному праві України та зарубіжних держав.
8. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.
9. Відновне правосуддя та його значення в системі сучасних кримінально-правових заходів.

РОЗДІЛ 2.
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОМУ (КОМПАРАТИВНОМУ) ВИМІРІ

Тема № 7. Інститути Особливої частини кримінального права країн романо-германської правової сім'ї

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика Особливої частини кримінального права країн романо-германської правової сім'ї та особливості її систематизації.
2. Основні підходи до визначення системи кримінальних правопорушень проти особи, власності та інших охоронюваних законом благ.
3. Особливості кримінально-правової охорони держави, громадської безпеки та громадського порядку в країнах романо-германської правової сім'ї.
4. Кримінально-правова охорона економічних, екологічних та інших суспільних відносин у законодавстві окремих європейських держав.
5. Спільні та відмінні риси законодавчого регулювання кримінальної відповідальності за окремі види кримінальних правопорушень у країнах романо-германської правової сім'ї.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Система Особливої частини кримінального права Німеччини: структура та особливості законодавчого регулювання.
2. Особливості системи кримінальних правопорушень та їх законодавчого закріплення у Франції.
3. Порівняльна (компаративна) характеристика Особливої частини кримінального права України та Німеччини.
4. Кримінально-правова охорона життя і здоров'я людини в законодавстві України та зарубіжних держав романо-германської правової сім'ї.
5. Кримінально-правова охорона власності: порівняльний (компаративний) аналіз законодавства України та окремих європейських держав.

6. Кримінальна відповідальність за корупційні кримінальні правопорушення в країнах романо-германської правової сім'ї.

7. Кримінально-правова охорона громадської безпеки та громадського порядку в законодавстві європейських держав.

8. Кримінальна відповідальність за екологічні кримінальні правопорушення: досвід країн романо-германської правової сім'ї.

9. Вплив європейських та міжнародних кримінально-правових стандартів на розвиток Особливої частини кримінального законодавства європейських держав.

Тема № 8. Інститути Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової сім'ї

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової сім'ї та особливості її формування.

2. Система кримінальних правопорушень у законодавстві Великої Британії та Сполучених Штатів Америки: основні підходи до класифікації.

3. Особливості кримінально-правової охорони особи, власності та громадської безпеки в країнах англо-американської правової сім'ї.

4. Особливості кримінально-правової відповідальності за економічні, службові та інші кримінальні правопорушення у Великій Британії та Сполучених Штатах Америки.

5. Роль судового прецеденту та судового тлумачення у формуванні й застосуванні положень Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової сім'ї.

Теми рефератів, есе, презентацій:

1. Система Особливої частини кримінального права Великої Британії: структура та особливості правового регулювання.

2. Особливості системи кримінальних правопорушень у кримінальному праві Сполучених Штатів Америки.

3. Порівняльна (компаративна) характеристика Особливої частини кримінального права України та Сполучених Штатів Америки.

4. Кримінально-правова охорона життя і здоров'я людини в законодавстві Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

5. Особливості кримінальної відповідальності за майнові кримінальні правопорушення в англо-американській правовій сім'ї.

6. Кримінальна відповідальність за корупційні та службові кримінальні правопорушення у Великій Британії та Сполучених Штатах Америки.

7. Особливості кримінально-правової протидії організованій злочинності в країнах англо-американської правової сім'ї.

8. Судовий прецедент та його значення для кваліфікації кримінальних правопорушень у Великій Британії та Сполучених Штатах Америки.

9. Особливості кримінально-правової охорони суспільних відносин у країнах англо-американської правової сім'ї: можливості використання зарубіжного досвіду в Україні.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Підготовка до практичного заняття передбачає поглиблене опрацювання положень кримінального законодавства України та зарубіжних держав, відповідних теоретичних і наукових підходів, матеріалів судової практики, а також виконання практичних завдань, спрямованих на формування навичок порівняльно-правового (компаративного) аналізу та застосування знань про особливості кримінально-правового регулювання в різних правових системах.

Під час практичних занять здобувачі вищої освіти розв'язують ситуаційні завдання, здійснюють кримінально-правову оцінку запропонованих обставин з урахуванням положень законодавства України та зарубіжних держав, визначають юридично значущі ознаки діяння, аналізують особливості його кримінально-правової кваліфікації, встановлюють підстави кримінальної відповідальності, досліджують особливості призначення покарання та застосування інших заходів кримінально-правового характеру. Важливе значення має проведення порівняльного аналізу способів законодавчого врегулювання відповідних правових ситуацій, виявлення спільних і відмінних рис у підходах різних держав, а також обґрунтування власних висновків щодо ефективності відповідних кримінально-правових моделей та можливостей використання зарубіжного досвіду в Україні.

Особлива увага приділяється вирішенню проблемних і дискусійних ситуацій, аналізу практики застосування кримінально-правових норм, порівнянню законодавчих підходів до визначення ознак кримінального правопорушення, підстав та меж кримінальної відповідальності, системи покарань, а також кримінально-правового регулювання окремих видів кримінально протиправних діянь у різних правових системах.

РОЗДІЛ 1.
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОМУ (КОМПАРАТИВНОМУ) ВИМІРІ

Тема № 6. Покарання та інші заходи кримінально-правового характеру в Україні та зарубіжних державах

Дискусійні питання для обговорення:

1. Поняття, мета та основні функції покарання в кримінальному праві України та зарубіжних держав.
2. Порівняльна характеристика системи та видів покарань у країнах романо-германської та англо-американської правових сімей.
3. Особливості законодавчого регулювання позбавлення волі, довічного позбавлення волі та смертної кари в зарубіжних державах.
4. Альтернативні покарання та їх співвідношення з позбавленням волі в різних правових системах.
5. Загальні засади призначення покарання та особливості їх реалізації в Україні та зарубіжних державах.
6. Особливості призначення покарання неповнолітнім у кримінальному праві України та зарубіжних держав.
7. Поняття, види та особливості застосування інших заходів кримінально-правового характеру в різних правових системах.
8. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: порівняльно-правові (компаративні) аспекти.
9. Пробація, відновне правосуддя та інші альтернативи кримінальному покаранню: зарубіжний досвід.
10. Проблеми запозичення зарубіжного досвіду у сфері призначення покарання та застосування інших заходів кримінально-правового характеру в Україні.

Практичні завдання:

1. Порівняти системи покарань України та однієї із зарубіжних держав, визначити спільні й відмінні види покарань та сформулювати висновки щодо особливостей їх застосування.
2. Розв'язати змодельовану ситуацію щодо призначення покарання особі за вчинення кримінального правопорушення, визначивши можливі варіанти кримінально-правового реагування відповідно до законодавства України та зарубіжної держави.

3. Проаналізувати ситуацію щодо призначення покарання неповнолітній особі та порівняти особливості її вирішення за кримінальним законодавством України й однієї із зарубіжних держав.

4. Визначити можливість застосування альтернативних покарань замість позбавлення волі за запропонованою ситуацією та обґрунтувати доцільність відповідного правового рішення.

5. Проаналізувати змодельовану ситуацію щодо притягнення юридичної особи до кримінально-правової відповідальності та порівняти передбачені законодавством України й зарубіжної держави заходи правового впливу.

6. Дослідити запропоноване судове рішення щодо призначення покарання, визначити відповідність застосованого підходу законодавству відповідної держави та порівняти його з українською практикою.

7. Проаналізувати ситуацію щодо застосування пробації або іншої альтернативи позбавленню волі та визначити особливості відповідного правового механізму в Україні й зарубіжній державі.

РОЗДІЛ 2.
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВОМУ (КОМПАРАТИВНОМУ) ВИМІРІ

Тема № 7. Інститути Особливої частини кримінального права країн романо-германської правової сім'ї

Дискусійні питання для обговорення:

1. Особливості систематизації та законодавчого закріплення кримінальних правопорушень в Особливій частині кримінального права країн романо-германської правової сім'ї.

2. Порівняльна (компаративна) характеристика кримінально-правової охорони життя та здоров'я людини в Україні та зарубіжних державах романо-германської правової сім'ї.

3. Особливості кримінально-правової охорони власності та інших майнових прав у законодавстві окремих європейських держав.

4. Проблеми розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень у кримінальному законодавстві України та зарубіжних держав.

5. Особливості кримінально-правової охорони держави, громадської безпеки та громадського порядку в країнах романо-германської правової сім'ї.

6. Кримінально-правова протидія корупційним та службовим кримінальним правопорушенням: порівняльно-правовий (компаративний) аспект.

7. Особливості кримінально-правової охорони економічних та екологічних відносин у законодавстві зарубіжних держав.

8. Вплив міжнародних та європейських стандартів на формування складів кримінальних правопорушень у країнах романо-германської правової сім'ї.

9. Проблеми кримінально-правової кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень у законодавстві України та європейських держав.

10. Можливості використання досвіду країн романо-германської правової сім'ї для вдосконалення Особливої частини Кримінального кодексу України.

Практичні завдання:

1. Порівняти законодавче визначення складу кримінального правопорушення проти життя або здоров'я людини за Кримінальним кодексом України та кримінальним законодавством однієї із зарубіжних держав романо-германської правової сім'ї.

2. Розв’язати змодельовану ситуацію щодо кримінально-правової кваліфікації діяння проти власності, використовуючи відповідні положення законодавства України та зарубіжної держави.

3. Проаналізувати запропоновану правову ситуацію щодо розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень та визначити особливості її вирішення за законодавством України й однієї із зарубіжних держав.

4. Дослідити особливості кримінально-правової оцінки корупційного або службового діяння за законодавством України та зарубіжної держави, визначити спільні й відмінні ознаки відповідних складів кримінальних правопорушень.

5. Проаналізувати змодельовану ситуацію щодо вчинення кримінального правопорушення проти громадської безпеки та порівняти підходи до її правової оцінки в Україні та одній із країн романо-германської правової сім’ї.

6. На підставі положень кримінального законодавства України та однієї із зарубіжних держав визначити особливості кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища та вирішити запропоновану ситуаційну задачу.

7. Проаналізувати судове рішення суду однієї із країн романо-германської правової сім’ї щодо застосування положень Особливої частини кримінального законодавства та порівняти відповідні правові підходи із судовою практикою України.

Тема № 8. Інститути Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової сім’ї

Дискусійні питання для обговорення:

1. Особливості формування та систематизації Особливої частини кримінального права країн англо-американської правової сім’ї.

2. Поняття та класифікація кримінальних правопорушень у законодавстві Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

3. Особливості кримінально-правової охорони життя та здоров’я людини в країнах англо-американської правової сім’ї.

4. Порівняльно-правова (компаративна) характеристика кримінально-правової охорони власності у Великій Британії, Сполучених Штатах Америки та Україні.

5. Особливості кримінальної відповідальності за економічні, корупційні та службові кримінальні правопорушення в країнах англо-американської правової сім’ї.

6. Роль судового прецеденту у визначенні ознак складів кримінальних правопорушень та їх кримінально-правовій кваліфікації.

7. Особливості кримінально-правової протидії організованій злочинності у Великій Британії та Сполучених Штатах Америки.

8. Проблеми розмежування суміжних кримінальних правопорушень у законодавстві країн англо-американської правової сім’ї.

9. Вплив судової практики на розвиток та тлумачення положень Особливої частини кримінального права Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

10. Можливості використання досвіду країн англо-американської правової сім’ї для вдосконалення кримінального законодавства України.

Практичні завдання:

1. Порівняти законодавче визначення та особливості кримінально-правової охорони життя людини за законодавством України та однієї із країн англо-американської правової сім’ї.

2. Розв’язати змодельовану ситуацію щодо вчинення майнового кримінального правопорушення, визначивши особливості його кримінально-правової оцінки за законодавством України та Великої Британії або Сполучених Штатів Америки.

3. Проаналізувати ситуацію щодо розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень проти власності та визначити особливості відповідної кваліфікації в різних правових системах.

4. Дослідити запропоновану ситуацію щодо вчинення корупційного або службового кримінального правопорушення та порівняти підходи до визначення кримінальної відповідальності за законодавством України та Сполучених Штатів Америки.

5. Проаналізувати судове рішення Великої Британії або Сполучених Штатів Америки щодо кваліфікації кримінального правопорушення, визначити роль судового прецеденту у формуванні відповідного правового підходу.

6. Розв'язати змодельовану ситуацію щодо вчинення кримінального правопорушення у складі організованої групи та порівняти особливості кримінально-правової оцінки такого діяння в Україні та одній із країн англо-американської правової сім'ї.

7. На підставі аналізу положень законодавства та судової практики Великої Британії або Сполучених Штатів Америки визначити особливості кримінально-правової протидії окремому виду кримінальних правопорушень та сформулювати пропозиції щодо можливості використання відповідного досвіду в Україні.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувача вищої освіти є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, поглиблення та закріплення знань, одержаних на лекціях та практичних (семінарських) заняттях, вироблення навичок самостійного пошуку додаткових знань у процесі підготовки до наступних практичних (семінарських) занять та заліку, і, є невід'ємною складовою процесу вивчення навчальної дисципліни «Порівняльне кримінальне право».

Її зміст визначається робочою навчальною програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Зміст самостійної роботи здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни складається із таких видів робіт:

- підготовка до усіх видів поточного і підсумкового контролю, у тому числі практичних (семінарських) занять і заліку;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни чи їх окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі;
- виконання творчих завдань шляхом написання наукових рефератів (есе) та їх презентація на практичних заняттях або засіданнях наукового гуртка;
- участь у конференціях, підготовка й опублікування тез-доповідей виступу, наукового повідомлення чи статті;
- реферування наукових публікацій за темами, що винесені на розгляд на семінарських заняттях.

З проблем, досліджених у наукових рефератах, здобувачі вищої освіти можуть підготувати і виголосити доповіді під час проведення практичних занять або засідань наукового гуртка.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється у вигляді заліку, на якому можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості відповідей.

Якщо під час проходження курсу здобувач набрав 60 балів, він має право не складати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	**Оцінка ECTS**	**Оцінка за національною шкалою**
90–100	**A**	відмінно
82–89	**B**	добре
75–81	**C**	
64–74	**D**	задовільно
60–63	**E**	
35–59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	**F**	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Амністія та помилування в кримінальному праві зарубіжних держав.
2. Види покарань та виховних заходів щодо неповнолітніх у кримінальному законодавстві зарубіжних країн.
3. Види покарань, не пов’язаних із позбавленням волі, у зарубіжних правових системах.
4. Види співучасників та особливості їх кримінальної відповідальності в різних правових системах.
5. Виконання наказу або розпорядження як обставина, що виключає кримінальну протиправність діяння.
6. Вина як обов’язкова ознака суб’єктивної сторони кримінального правопорушення в зарубіжному кримінальному праві.
7. Вік кримінальної відповідальності: порівняльно-правовий (компаративний) аналіз.
8. Вплив міжнародно-правових стандартів на розвиток національних систем кримінального права.
9. Гармонізація кримінального законодавства України з європейськими та міжнародними стандартами.
10. Готування до кримінального правопорушення та його кримінально-правове значення.
11. Джерела кримінального права в державах англо-американської правової сім’ї.
12. Джерела кримінального права в державах романо-германської правової сім’ї.
13. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця в законодавстві зарубіжних держав.
14. Довічне позбавлення волі в кримінальному законодавстві зарубіжних держав.
15. Ексцес виконавця та його правові наслідки в кримінальному праві зарубіжних країн.
16. Замах на кримінальне правопорушення: поняття, види та особливості відповідальності.
17. Заходи безпеки та інші заходи кримінально-правового характеру в зарубіжних правових системах.
18. Звільнення від кримінальної відповідальності в законодавстві України та зарубіжних держав.
19. Звільнення від покарання та його відбування: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.
20. Зворотна дія кримінального закону в часі в законодавстві України та зарубіжних держав.
21. Історія становлення та розвитку порівняльного кримінального права.
22. Класифікація кримінальних правопорушень у різних правових системах.
23. Конфіскація майна як захід кримінально-правового характеру в зарубіжних державах.
24. Крайня необхідність у кримінальному праві зарубіжних країн.
25. Кримінальна відповідальність за корупційні кримінальні правопорушення в законодавстві зарубіжних держав.
26. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти громадської безпеки в законодавстві зарубіжних країн.
27. Кримінальна відповідальність за терористичні кримінальні правопорушення: міжнародні стандарти та зарубіжний досвід.
28. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: міжнародні стандарти та зарубіжний досвід.
29. Кримінально-правова протидія кіберзлочинності в зарубіжних державах.

30. Кримінально-правова протидія кримінальним правопорушенням проти власності: порівняльно-правовий (компаративний) аспект.
31. Кримінально-правова протидія організованій злочинності в зарубіжних правових системах.
32. Малозначність діяння та її кримінально-правове значення в зарубіжних державах.
33. Місце порівняльного кримінального права в системі юридичних наук.
34. Множинність кримінальних правопорушень у законодавстві зарубіжних держав.
35. Мотив і мета кримінального правопорушення: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.
36. Необережність та її форми в кримінальному праві різних держав.
37. Необхідна оборона в кримінальному законодавстві України та зарубіжних держав.
38. Обмежена осудність та її кримінально-правові наслідки в зарубіжних правових системах.
39. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.
40. Обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання, у кримінальному законодавстві зарубіжних країн.
41. Основні методи порівняльно-правових (компаративних) досліджень у кримінальному праві.
42. Особливості кримінальної відповідальності за окремі види кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи в зарубіжних державах.
43. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх у зарубіжних правових системах.
44. Особливості кримінально-правового регулювання екстрадиції та передачі засуджених осіб у зарубіжних державах.
45. Особливості кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням проти правосуддя в зарубіжних державах.
46. Осудність та неосудність у кримінальному праві зарубіжних держав.
47. Перспективи використання зарубіжного досвіду для вдосконалення кримінального законодавства України.
48. Поділ кримінальних правопорушень на злочини та кримінальні проступки: порівняльно-правовий (компаративний) аналіз.
49. Позбавлення волі на певний строк: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.
50. Помилка в кримінальному праві: поняття, види та правові наслідки в зарубіжних державах.
51. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки в законодавстві зарубіжних держав.
52. Поняття та принципи кримінального права в зарубіжних державах.
53. Поняття та система покарань у кримінальному законодавстві зарубіжних держав.
54. Поняття, предмет, метод і система порівняльного кримінального права.
55. Правові сім'ї сучасного світу та їх значення для порівняльного (компаративного) кримінально-правового дослідження.
56. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень і вироків у зарубіжних державах.
57. Призначення покарання: загальні засади та критерії в кримінальному праві зарубіжних держав.
58. Примусові заходи медичного характеру в кримінальному законодавстві зарубіжних держав.

59. Принцип вини та особливості його реалізації в зарубіжному кримінальному законодавстві.
60. Принцип законності в кримінальному праві України та зарубіжних держав.
61. Принцип рівності перед законом у кримінальному праві різних держав.
62. Принцип справедливості та пропорційності кримінальної відповідальності в зарубіжних правових системах.
63. Пробація та інші альтернативні позбавленню волі заходи кримінально-правового характеру.
64. Роль судового прецеденту в регулюванні кримінально-правових відносин зарубіжних держав.
65. Романо-германська та англо-американська правові сім'ї: особливості кримінально-правового регулювання.
66. Смертна кара: сучасний стан, тенденції скасування та міжнародно-правові стандарти.
67. Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття та ознаки в зарубіжному кримінальному праві.
68. Стадії вчинення кримінального правопорушення в зарубіжних правових системах.
69. Суб'єкт кримінального правопорушення в законодавстві зарубіжних держав.
70. Судимість та її кримінально-правові наслідки в зарубіжних країнах.
71. Сукупність кримінальних правопорушень та її відмежування від рецидиву.
72. Територіальний, національний та універсальний принципи дії кримінального закону в зарубіжних державах.
73. Умисел та його види в кримінальному законодавстві зарубіжних держав.
74. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання в зарубіжних правових системах.
75. Фактична та юридична помилки в кримінальному праві зарубіжних держав.
76. Фізичний та психічний примус як обставини, що виключають кримінальну відповідальність.
77. Форми співучасті та їх кримінально-правове значення в зарубіжних державах.
78. Чинність кримінального закону в просторі: порівняльно-правовий (компаративний) аспект.
79. Чинність кримінального закону в часі: порівняльно-правова (компаративна) характеристика.
80. Штраф як вид кримінального покарання в зарубіжних державах.

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні письмових, у тому числі й наукових, робіт (принципи описані у Законі України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 р. № 4742–IX (URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text) та «Кодексі академічної доброчесності Пенітенціарної академії України» від 30 березня 2026 р. № 132/ОД (URL: https://pau.edu.ua/higher-education-quality-assurance-sector/academic-integrity/).

Списування під час підсумкового контролю, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах.

До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Абакіна-Пілявська Л., Агапова К., Берш А. та ін. Кримінальне право України. Особлива частина: навчально-методичний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 228 с.
2. Авраменко О., Бурда С., Газдайка-Василишин І. та ін. Кримінальне право України. Особлива частина. Альбом схем: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 616 с.
3. Андрейченко С., Зелінська Н., Коваль Д. та ін. Теорія та практика міжнародного кримінального права: підручник. Одеса: Фенікс, 2017. 582 с.
4. Андрушко П., Берзін П., Дудоров О. та ін. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2-х книгах. Книга 2. Вчення про заходи кримінально-правового впливу. Загальна частина кримінального права європейських держав. Київ: Норма права, 2025. 788 с.
5. Антипов В. Кримінальний кодекс України в контексті міжнародного права та практики Європейського суду з прав людини: правові норми, судова практика: науково-практичний коментар. Харків: Право, 2019. 1200 с.
6. Ахметов В. Кримінально-правова охорона правосуддя в Азербайджанській республіці та Україні: теоретико-порівняльне дослідження: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 424 с.
7. Балобанова Д., Марін О., Созанський Т. та ін. Міжнародне кримінальне право: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 472 с.
8. Баулін Ю., Борисов В., Пономаренко Ю. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. 7-ме вид., перероб. й допов. Харків: Право, 2026. 672 с.
9. Баулін Ю., Навроцький В., Пономаренко Ю. та ін. Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. Київ: ВАІТЕ, 2024. 494 с.
10. Берзін П. Кримінальне право. Загальна частина: підручник. У 3-х томах. Том І. Загальні засади. 3-тє вид., виправ. та допов. Київ: Алерта, 2026. 696 с.
11. Білокінь Р., Бондаренко О., Сухонос В. та ін. Кримінальне право України (Загальна частина): підручник. Суми: Університетська книга, 2024. 476 с.
12. Білокінь Р., Сухонос В., Сухонос В. (мол.) Кримінальне право України. Особлива частина: підручник. Суми: Університетська книга, 2020. 672 с.
13. Бонфіс Ф., Кателан Н., Крюссманн Т. та ін. Європейське кримінальне право та процес: навчальний посібник. Одеса: ВД «Гельветика», 2022. 206 с.
14. Борисов В., Пономаренко Ю., Тютюгін В. та ін. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник. 7-ме вид., перероб. й допов. Харків: Право, 2026. 808 с.
15. Буняк В. Європейська конвенція з прав людини та кримінальне право: науково-практичний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 156 с.
16. Бурдін В., Маркін В., Палюх Л. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.
17. Васильєв А., Гладкова Є., Житний О. та ін. Кримінальне право України. Особлива частина: навчальний посібник. Харків: Право, 2020. 656 с.
18. Васильєв А., Гладкова Є., Житний О. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. Харків: ХНУВС, 2020. 428 с.
19. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-х томах. Харків: Право, 2016. Том 17: Кримінальне право / редколегія: В. Тацій (голова), В. Борисов (заст. голови) та ін. 2017. 1064 с.
20. Вереша Р. Кримінальне право України. Загальна частина. Вид. 12-те, перероб. та допов. Київ: Алерта, 2026. 596 с.
21. Вереша Р. Проєкт Кримінального кодексу України (альтернативний): Київ: Алерта, 2025. 332 с.

22. Воінова А., Станіч В. Кримінальний кодекс Китайської Народної Республіки. Переклад на українську мову / під ред. О. Коротюк. Київ: ОВК, 2021. 196 с.

23. Волощук О., Грушко М., Колесник В. Кримінальне право зарубіжних країн: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2021. 224 с.

24. Волощук О., Чебан В., Чепель О. Кримінальне право зарубіжних країн: навчальний посібник. Чернівці: ВД «Родовід», 2013. 200 с.

25. Галабала М. Кримінально-правова наука незалежної України. Проблеми загальної частини: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 240 с.

26. Гринчак В., Когутич І., Марін О. та ін. Міжнародне кримінальне право (співробітництво держав у протидії злочинності): підручник. Харків: Право, 2019. 440 с.

27. Грищук В., Пасєка О. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 248 с.

28. Грищук В. Українське кримінальне право. Загальна частина: навчально-науковий курс. Вінниця: ТВОРИ, 2026. 988 с.

29. Денисов С., Денисова Т., Житний О. та ін. Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник. Харків: Право, 2019. 480 с.

30. Денисов С., Пузиревський М. Методологічні основи вітчизняної кримінально-правової науки: становлення порівняльного (компаративного) методу в середині XIX – на початку XX століття. *Правовий часопис Донбасу*. 2021. № 1 (74). С. 104–113.

31. Довідник про автореферати дисертацій з проблем кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права, що знаходяться у фондах Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та Національної бібліотеки України імені В. Вернадського / укладачі: С. Денисов, А. Мартиненко. Чернігів: Академія ДПтС, 2017. 392 с.

32. Дудоров О., Хавронюк М. Кримінальне право: навчальний посібник. Київ: ВАІТЕ, 2014. 944 с.

33. Житний О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Харків: Одіссей, 2013. 376 с.

34. Жмурко О., Станіч В. Кримінальний кодекс штату Арізона. Переклад на українську мову / під ред. О. Коротюк. Київ: ОВК, 2021. 644 с.

35. Жмурко О., Станіч В. Кримінальний кодекс штату Колорадо. Переклад на українську мову / під ред. О. Коротюк. Київ: ОВК, 2022. 866 с.

36. Задоя К. Кримінально-правові аспекти практики Європейського суду з прав людини: навчальний посібник. Одеса: Фенікс, 2025. 760 с.

37. Задоя К. Основи європейського кримінального права: навчальний посібник. Одеса: Фенікс, 2024. 828 с.

38. Іванов О., Станіч В. Кримінальний кодекс Республіки Узбекистан. Переклад на українську мову / під ред. В. Менчинського. Київ: ОВК, 2019. 194 с.

39. Каменський Д. Відповідальність за економічні злочини у Сполучених Штатах Америки та Україні: порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2020. 1128 с.

40. Кисельов І., Лисенко В., Шаблистий В. та ін. Словник основних кримінально-правових термінів. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 388 с.

41. Коржанський М. Словник кримінально-правових термінів. Київ: Генеза, 2000. 200 с.

42. Коротюк О. Кримінальний кодекс Чеської Республіки. Переклад на українську мову. Київ: ОВК, 2020. 264 с.

43. Красницький І. Кримінальна відповідальність як інститут кримінального права Франції та України: порівняльний аналіз: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2008. 232 с.

44. Кримінальне законодавство України та зарубіжних країн: порівняльні таблиці статей (параграфів) Загальної частини Кримінального кодексу України 2001 року та

Кримінальних кодексів зарубіжних країн / укладачі: С. Харитонов, О. Володіна, В. Гальцова та ін. 2-ге електронне вид., переробл. та допов. Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2021. 428 с.

45. Кримінальне право України і Англії: порівняльний аналіз (окремі питання Загальної частини): конспект лекцій / укладачі: М. Панов, С. Харитонов, Ю. Дзюба та ін. 2-ге електронне вид., переробл. та допов. Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2021. 144 с.

46. Кримінальне право України. Бібліографічний довідник дисертацій з питань Особливої частини (1991–2025): довідник / укладачі: С. Денисов, М. Пузиревський. Київ: ВД «Дакор», 2026. 296 с.

47. Кузьмін Е. Кримінальне право зарубіжних країн: навчально-методичний посібник. Одеса: ВД «Гельветика», 2018. 96 с.

48. Лейленд П. Кримінальне право: Злочин, покарання, судочинство (англійський підхід). Київ: Основи, 1996. 207 с.

49. Лішевська О., Станіч В. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія. Переклад на українську мову / під ред. В. Менчинського. Київ: ОВК, 2016. 284 с.

50. Мазуренко К., Станіч В. Кримінальний кодекс Туніської Республіки. Переклад на українську мову / під ред. В. Менчинського. Київ: ОВК, 2016. 104 с.

51. Мала енциклопедія кримінального права / За заг. ред. проф. Ю. Бошицького, доц. З. Тростюк. Київ: Кондор-Видавництво, 2012. 284 с.

52. Марін О., Туляков В., Харитонова О. та ін. Міжнародні стандарти прав людини у кримінальному праві: компаративна перспектива: посібник. Харків: Право, 2022. 220 с.

53. Менченя К. Кримінальний кодекс Литовської Республіки. Переклад на українську мову / під ред. О. Коротюк. Київ: ОВК, 2021. 158 с.

54. Митрофанов І. Загальна частина кримінального права України. Академічний курс: підручник. Київ: Прецедент, 2026. 888 с.

55. Моісеєв Є., Тацій В., Шемшученко Ю. та ін. Міжнародна поліцейська енциклопедія. Том 4. Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі засади поліцейської діяльності. Київ: Атіка, 2007. 968 с.

56. Навроцький В. Кримінальне законодавство зарубіжних держав: питання Особливої частини: лекції. Львів: Вид-во ЛДУ, 1999. 56 с.

57. Назимко Є., Пономарьова Т. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві України та Польщі: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 212 с.

58. Орловський Б. Кримінально-правовий захист фізичної особи: національна та зарубіжна регламентація: монографія. Одеса: ВД «Гельветика», 2018. 428 с.

59. Пахлеванзаде А. Порівняльне кримінальне право: навчально-методичний посібник. Одеса: Юридична література, 2023. 41 с.

60. Полянський Є. Кримінально-правова доктрина США: монографія. Одеса: Юридична література, 2014. 304 с.

61. Попко В. Міжнародне кримінальне право: підручник. Київ: ВПЦ «Київський Університет», 2023. 623 с.

62. Попко В. Транснаціональне кримінальне право: міжнародний аспект: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2019. 431 с.

63. Порівняльне кримінальне право: навчально-методичний посібник / укладачі: О. Єрмак, Л. Остапчук. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 124 с.

64. Руденко Т. Кримінальний кодекс Грузії. Переклад на українську мову / під ред. О. Коротюк. Київ: ОВК, 2021. 254 с.

65. Руденко Т., Станіч В. Кримінальний кодекс Азербайджанської Республіки. Кримінальний кодекс Республіки Казахстан. Переклад на українську мову / під ред. В. Менчинського. Київ: ОВК, 2016. 490 с.

66. Сабадаш В. Кримінальне право зарубіжних країн: навчально-методичний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 82 с.

67. Савченко А. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ: КНТ, 2007. 596 с.

68. Сердюк П. Теоретичні й методологічні проблеми сучасного кримінального права: монографія. Запоріжжя: Акцент Інвест-Трейд, 2012. 800 с.

69. Сироїд Т. Міжнародне кримінальне право: підручник. Вид. 2-ге, допов. Харків: Право, 2025. 536 с.

70. Словник Загальної частини кримінального права України / Автори-упорядники: С. Денисов, М. Пузиревський. Чернігів: Вид-во «Десна Поліграф», 2018. 536 с.

71. Снігар М., Туркот М., Шмаленя С. та ін. Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини. Київ: Норма права, 2022. 1104 с.

72. Соловйова А. Кримінально-правова характеристика злочинів проти власності: порівняльно-правове дослідження: монографія. Вінниця: [б.в.], 2018. 460 с.

73. Станіч В. Кримінальний кодекс Республіки Болгарія. Перекл. на українську мову / під ред. О. Коротюк. Київ: ОВК, 2024. 294 с.

74. Станіч В. Кримінальний кодекс Республіки Польща. Переклад на українську мову / під ред. В. Менчинського. Київ: ОВК, 2017. 138 с.

75. Станіч В. Кримінальний кодекс Республіки Таджикистан. Переклад на українську мову. Київ: ОВК, 2019. 288 с.

76. Станіч В. Кримінальний кодекс Турецької Республіки / Переклад на українську мову / під ред. О. Коротюк. Київ: ОВК, 2021. 190 с.

77. Станіч В. Кримінальний кодекс Французької Республіки. Переклад на українську мову. Київ: ОВК, 2017. 348 с.

78. Старовойтова Ю. Загальна частина кримінального права Англії та США: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2012. 104 с.

79. Узунова О., Шеховцова Л. Словник базової термінології кримінального права. Загальна та Особлива частини: навчальний посібник. Запоріжжя: КСК-Альянс, 2012. 328 с.

80. Фріс П. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. 3-те вид., переробл. і допов. Одеса: Фенікс, 2018. 394 с.

81. Хавронюк М. Історія кримінального права європейських країн: монографія. Київ: Істина, 2006. 192 с.

82. Хавронюк М. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: монографія. Київ: Юристконсульт, 2006. 1048 с.

83. Хавронюк М. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство: проблеми гармонізації: монографія. Київ: Істина, 2005. 264 с.

84. Хохлова І., Шем'яков О. Кримінальне право зарубіжних країн (в питаннях та відповідях): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 256 с.

85. Яценко С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав: навчальний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2013. 168 с.

Нормативна:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697–VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580–VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

5. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229–XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text
6. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698–VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text
7. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. № 661–IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text
8. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 р. № 1150–IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text
9. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 р. № 2713–IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text
10. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794–VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text
11. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402–VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text
12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076–VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text
13. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477–IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text
14. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781–XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Веб-портал «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: https://reyestr.court.gov.ua/
2. Веб-портал «ЛІГА-ЗАКОН». URL: https://ips.ligazakon.net/
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Розділ «Рішення уряду». URL: https://www.kmu.gov.ua/npasearch/
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Розділ «Документи». URL: https://www.president.gov.ua/documents/all/
5. Офіційний веб-портал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/
6. Офіційний веб-портал Бюро економічної безпеки України. URL: ttps://esbu.gov.ua/
7. Офіційний веб-портал Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/
8. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/
9. Офіційний веб-портал Вищого антикорупційного суду. URL: https://hcac.court.gov.ua/hcac/
10. Офіційний веб-портал Вищої ради правосуддя. URL: https://hcj.gov.ua/
11. Офіційний веб-портал Державного бюро розслідувань. URL: https://dbr.gov.ua/
12. Офіційний веб-портал Державної кримінально-виконавчої служби України. URL: https://kvs.gov.ua/
13. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України. URL: https://ccu.gov.ua/
14. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: https://mvs.gov.ua/
15. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України. Розділ «Рішення Європейського суду з прав людини». URL: https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini/
16. Офіційний веб-портал Національного антикорупційного бюро України. URL: https://nabu.gov.ua/
17. Офіційний веб-портал Національної академії правових наук України. URL: https://nals.com.ua/

18. Офіційний веб-портал Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/

19. Офіційний веб-портал Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: https://nlu.org.ua/

20. Офіційний веб-портал Офісу Генерального прокурора. URL: https://gp.gov.ua/

21. Офіційний веб-портал Пенітенціарної академії України. URL: https://pau.edu.ua/

22. Офіційний веб-портал Ради національної безпеки і оборони України. URL: https://www.rnbo.gov.ua/

23. Офіційний веб-портал Служби безпеки України. URL: https://esbu.gov.ua/